

Makale Gönderim Tarihi: 20.10.2022

Yayına Kabul Tarihi: 5.12.2022

Araştırma Makalesi

TÜRK YURDU DERGISİNDE DIŞ TÜRKLERLE İLGİLİ YAYIMLANAN HABERLER VE MAKALELER BİBLİYOGRAFYASI (1911-1931)*

Osman Durmaz**

öz

Türk Yurdu dergisi, II. Meşrutiyet döneminde ön plana çıkan fikir akımları arasında yer alan Türkçülük akımının yayın organıdır. Derginin kurucuları, Türkçülük düşüncesinin önemli figürleri arasında bulunan Mehmet Emin Yurdakul ve Yusuf Akçura gibi isimlerdir. Bu isimlerden sonra 1917'den 1931 yılına kadar Celâl Sahir Bey, Nihat Bey, Cemil Behçet Bey, Enver Bey, Ferit Celal ve İzzet Ulvi derginin idareciliklerini üstlenmişlerdir. 1918-1924 yılları arasında İstanbul'da yayınlanmış olan dergi, 1924'ten itibaren yayın hayatına Ankara'da devam etmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Türk unsurunun haklarını korumak, Türk Milliyetçiliğini yaymak ve Türk dünyasının her yerinden acı tatlı olayları haber vererek Türk milletinin çıkarlarını korumayı amaç edinen dergi, 1911 yılında yayın hayatına başlamıştır. 1918 yılında ülkenin içinde bulunduğu şartlar yüzünden kapansa da yayın hayatı 1924 yılından 1931'e kadar sürmüştür. 1931 yılından itibaren dönem dönem neşriyatına ara verilse de günümüze kadar devam eden uzun soluklu bir dergi olabilmeyi başarmıştır. Çalışmanın kapsamında, 1911'den 1931'deki kapanışına kadar olan dönemde yayınlanan sayılara konu olan Dış Türkler ile ilgili makaleler ve haberlerin bibliyografik dizini bulunmaktadır. Bu noktada toplamda 26 ciltte yer alan 233 sayı taranmış, 68 makale ve 44 haber dizinlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk Yurdu Dergisi, Dış Türkler, Yusuf Akçura, Bibliyografya

BIBLIOGRAPHY OF NEWS AND ARTICLES PUBLISHED ON RELATED TO TURKS OUTSIDE TURKEY IN TÜRK YURDU MAGAZINE (1911-1931)

ABSTRACT

Türk Yurdu magazine is the publication organ of the Turkism movement, which is one of the prominent currents of thought during the Second Constitutional Period. The founders of the journal are Mehmet Emin Yurdakul and Yusuf Akçura, who are among the important figures of Turkism thought. After these names, Celâl Sahir Bey, Nihat Bey, Cemil Behçet Bey, Enver Bey, Ferit Celal and İzzet Ulvi undertook the management of the magazine from 1917 to 1931. The journal, which was published in Istanbul between 1918 and 1924, continued its publication life in Ankara since 1924. The journal, which aims to protect the rights of the Turkish element in the Ottoman Empire, to spread Turkish Nationalism and to protect the interests of the Turkish nation by reporting bittersweet events from all over the Turkic world, started its publication life in 1911. Although it closed in 1918 due to the conditions of the country, its publication life lasted from 1924 to 1931. Although its publication was interrupted from time to time since 1931, it has managed to become a long-term journal that continues to this day. Within the scope of the study, there is

* Bu makalenin hazırlanmasında değerli katkıları bulunan Dr. Öğr. Üyesi Tarık Özçelik'e şükranlarımı sunarım.

** Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, Doktora Öğrencisi, osmandurmaz06@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1248-5546.

Atıf: Durmaz, O. (2023). Türk Yurdu Dergisinde Dış Türklerle İlgili Yayınlanan Haberler ve Makaleler Bibliyografyası. Kırklareli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Istranca Tarih Araştırmaları Dergisi. C.1, S.1, 121-139.

a bibliographic index of articles and news about Turks outside Turkey that were the subject of the issues published in the period from 1911 to its closure in 1931. At this point, 233 issues in 26 volumes were scanned, 68 articles and 44 news were indexed.

Keywords: Türk Yurdu Magazine, Turks Outside Turkey, Yusuf Akçura, Bibliography

Giriş

XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde çok çeşitli fikir akımları cereyan etmeye başlamıştır. Bu fikir akımlarından ön plana çıkanlar; “Osmanlıcılık”, “İslamcılık” ve “Türkçülük” ana başlıkları altında toplanabilir ve her bir fikri savunanların gerekçesi, İmparatorluğun çöküşünün, ancak o akım sayesinde durdurulabileceği düşüncesidir. Bu fikirlerin ortaya çıkması da fikir dergiciliğinin doğmasına zemin hazırlamıştır. (Yurdürün, 1994, s.14-25).

XX. yüzyılın başlarına gelindiğinde ise, Osmanlı Devleti’nde siyasi alanda önemli bir gelişme olmuştur. Sultan II. Abdülhamit, 23 Temmuz 1908 tarihinde Meşrutiyet’i ikinci defa ilan etmiştir. Bu tarihe kadar otuz sene boyunca, “tek adam” idaresiyle yönetilen Osmanlı Devleti’nde artık bir dönem sona eriyor, anayasa ve parlamento devreye giriyordu (Encyclopaedia Britannica, 2022). Bu durum Osmanlı Devleti idaresi için yeni bir dönemin başladığının da göstergesidir. Bunların yanı sıra bu yeni dönemden günümüze yansıyan en önemli gelişmelerden biri de Osmanlı basınında görülmüştür. II. Meşrutiyet’in ilanı ile matbuat alanında eş benzeri görülmemiş bir hareketlilik meydana gelmiştir.

İlk Türkçe resmî gazetenin 1831 yılında yayınlanmasından itibaren, kamuoyu oluşturmaya çalışan, tüm dünyada olduğu gibi, Osmanlı Devleti’nde de yine basındır. Bu dönemden Sultan II. Abdülhamit’in tahta çıkmasına kadar basında önemli ölçüde özgür bir ortamın oluştuğunu söylemek mümkündür. Ancak, özellikle 1878’den II. Meşrutiyet’in ilanına kadar basında sansür politikasının etkili olduğu görülmektedir (Fesch, 2021, s. 67-70).

Sansür politikasının halk üzerinde oluşturduğu gerilim, meşrutiyetin ilanı ile birlikte özgürlükçü ortamın bir anda arz-talep patlamasına sebep olduğunu göstermektedir (Tokgöz, 2012, s. 189-190). Fakat Türk basın hayatındaki bu özgür ortam sadece teorik alanda kalmış, 23 Temmuz 1908’den 12 Nisan 1909 tarihine kadar süren çok kısa bir dönemi kapsamıştır. Bu kısa süre içinde çeşitli siyasal görüşler ortaya atılmış ve bunların hepsi basına yansımıştır (İnuğur, 2005, s. 314-317). Hatta bu durumu rakamlarla açıklamak gerekirse, 1908-1909 yıllarında 353, 1910’da 130, 1911’de 124 gazete ve dergi yayımlanmıştır (Toprak, 1984, s.13-54).

Ayrıca basın hayatında başlayan canlılığın yanında, yayın hayatına başlayan gazete ve dergilerin ağırlıklı ele aldıkları konular da gerçekten ilgi çekicidir. Bünyesinde farklı etnik unsurlar bulunan Osmanlı Devleti’nin tarih sahnesindeki bu son zamanlarında, her millet hem kendi dilinde hem de kendi yayın organlarında, her düşüncesini rahatça ifade edebilmiş, ayrıca her türlü ideoloji ve akım kendi propagandasını rahatça yapabilmıştır. Temmuz 1908’den itibaren yayımlanmaya başlanan gazete, dergi, broşür ve bazı

kitaplara bir göz gezdirildiğinde, Osmanlı toplumunda envai çeşit ideoloji ve akımın temsilcilerinin olduğu anlaşılmaktadır (Özçelik, 2021, s.11-30).

Bu dönemde politik alanda başlıca iki siyasi partinin, yani İttihat ve Terakki, Hürriyet ve İtilaf (1911) partilerinin mücadelesi göze çarpmaktadır. Sosyal alanda ise basın aracılığıyla üç grubun temsilcileri mücadele etmektedir (İnuğur, 2005, s. 314-317).

II. Meşrutiyet döneminin ön plana çıkan fikir akımlarından birisi Osmanlıcı grup olmuştur. Fikir ve yayınlarında Osmanlılığı temel alan bir çizgide olmuşlardır. Siyasal birliği parçalayacağı düşüncesiyle Türkçü düşünceye karşı çıkmışlardır. Ancak buna rağmen Türk ögesini de önemsemişlerdir. Bu grubun yayın temsilcisi, Ebuzziya Tevfik tarafından kurulan Mecmuâ-i Ebuzziyâ adlı dergidir. Ayrıca, Rıza Tevfik, Tevfik Fikret ve Ali Kemal gibi isimler ise grubun önemli düşünürleri arasında yer almaktadır (İskit, 1943, s. 192-194; Toprak, 1984, s.13-54; Basın: Tanzimat ve Meşrutiyet Dergileri, 1985, s.117-133; Yurdürün, 1994, s. .14-25; İnuğur, 2005, s. 314-317).

Öte yandan yine bu dönemde en kuvvetli fikir akımlarından olmayı başaran İslamcılık, yayınlarıyla toplumun büyük bir kitlesine hitap etmiştir. İslamcılar, Osmanlı İmparatorluğu'nun yaşadığı krizleri tespit etmişler ve bunların nedenlerini araştırmışlardır. Babanzade Ahmet Naim ve Mehmet Akif gibi isimler de bu grubun önemli düşünürleri arasındadır. Yayın organları ise, Abdülhamid yönetimine karşı bir tutum sergileyen, ilk İslamcı-Türkçü yayın organı olan Sırat-ı Müstakim'dir (Toprak, 1984; İnuğur, 2005, s. 314-317). Sırat-ı Müstakim'den başka, İslamcı olarak tabir edilebilecek diğer mecmualar da vardı. Bunlar Beyanü'l-Hak, Ceride-i Sufiye, Tearif-i Müslimin, İslam Dünyası, Ceride-i İlmiye, İ'tisam, Medrese İ'tikadları ve Hayrü'l-Kelam mecmualarıdır (Özçelik, 2021, s. 11-30).

Osmanlıcılık ve İslamcılık düşüncelerinin karşısında, Avrupa'daki ulusçu akımların da etkisiyle Türkçülük düşüncesi de yine bu dönemde etkili olan fikir akımlarındandır. Türkçülük fikirleri birinci Jön Türk hareketiyle dağınık ve sistemsiz bir şekilde ortaya atılmış, II. Meşrutiyet döneminde bu dağınık fikirler toplanarak bir sistem haline getirilmiştir. Bu düşüncüyü savunanlar arasında Ahmet Mithat, Mehmet Emin (Yurdakul), Ahmet Hikmet, Yusuf Akçura, Akil Muhtar, Ziya Gökalp, Hüseyin Cahit gibi düşünürler ve yazarlar bulunmaktadır. Yayın organları ise, Yeni Mecmua ve Türk Yurdu dergileridir. (İskit, 1943, s. 192-194; Toprak, 1984, s. 13-54; Yurdürün, 1994, s. 14-25; İnuğur, 2005, s. 314-317).

İlk Türk dergisi Vakâyi-i Tıbbiye'nin 1849'daki çıkışından 1908 yılına kadar Osmanlı Devleti sınırları içinde ne kadar dergi yayınlandığı tespit edebilmek zordur. Nitekim bir sayı çıkıp kapanan dergiler vardır. Devlet, üniversite ve kurumlarca çıkarılan dergiler, ancak uzun ömürlü olabilmişlerdir (Dergi, 1977, s. 246-249; Yurdürün, 1994, s. 14-25). Türk Yurdu dergisi de dönemin önemli kurumlarından Türk Ocağı'nın yayın organı olarak, bu şanslı dergiler arasında yerini almıştır (Yurdürün, 1994, s. 14-25).

Çalışmada, Türk Yurdu dergisinde "Dış Türkler" hakkında yayımlanan haber ve makalelerin bibliyografyası yer almaktadır. Bu doğrultuda 1911-1931 yılları arasında yayınlanan dergilerin orijinal nüshaları taranmış, Dış Türklere dair haber ve makaleler tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın amacı ise, konu ve tarih aralığında sosyal bilimler disiplinde çalışmalar yapan araştırmacılar için kolaylık sağlamaktır.

Konun kapsadığı 1911-1931 yılları arasındaki 20 yıllık sürede, Türklerin yaşadığı coğrafyalardaki siyasi gelişmeler büyük ölçüde kaderini belirlemiştir. Bu mühim dönemde yaşanan gelişmeler Türk basınındaki diğer süreli yayınlarda yer aldığı gibi, Türkçülük fikrinin sözcüsü olan Türk Yurdu tarafından da ele alınmıştır. Nitekim dergide 1911-1918 yılları arasında Dış Türklere dair haber ve makalelere büyük oranda yer verilirken, 1924-1931 yılları arasındaki sayılarda bu oranda ciddi bir düşüş olmuştur. Bu düşüşün temel sebebinin yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin benimsediği politik ilkelerden kaynaklanmış olması muhtemeldir.

Türk Yurdu dergisinde yer alan haber ve makale bibliyografyalarının açıklanmasına geçmeden önce derginin kuruluş safhasındaki gelişmeler, derginin yayım hayatına başlamasıyla birlikte izlediği yol ve derginin biçimsel özelliklerindeki değişimler ve gelişimler başlıklar halinde incelenecektir.

1. Türk Yurdu Cemiyetinin Kurulması

II. Meşrutiyet Döneminde faaliyet yürüten ve temelde Türk milliyetçiliği fikriyle hareket eden üç adet dernek bulunuyordu. Bunlardan ilki "Türk Derneği" (Kuruluş: Kasım 1908), ikincisi ise "Türk Yurdu" idi. Bu iki derneğin son halkasını da 1912 yılında kurulan "Türk Ocağı" oluşturuyordu (Ertunç, 2010, s. 278).

Yukarıda ifade edilen bu üç cemiyetten Türk Yurdu Cemiyeti, 31 Ağustos 1911 tarihinde kurulmuştu. Kurucu üyeleri arasında Türk Derneği'nin kurucusu Yusuf Akçura da bulunuyordu. Akçura'nın Türk Derneği'nden ayrılıp, Türk Yurdu Cemiyeti'ne katılması Türk Derneği dergisinin içeriğinden ve derneğin ilkelerinden tatmin olmadığını gösteriyor. Nitekim bu yeni cemiyette bir önceki derneğe göre Ahmet Agayev, Hüseyinzade Ali gibi Rusya göçmenlerinin daha aktif rol aldığı görülüyor. Dahası, Orenburg'daki Tatar burjuvazisine mensup Mahmut Hüseyinov, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki vakıflar için hatırı sayılır bir yardımda bulundu. Başlangıçta cemiyetin iki hedefinden birisi Türk öğrenciler için bir yurt kurmaktı. Diğer hedefi ise, Türklerin entelektüel standartlarını geliştirmelerine katkı sağlamak ve onları heyecanlı ve girişimci bir hâle getirmek için bir dergi çıkarmaktı (Arai, 1996, s.109).

Dergi programını ve izleyeceği yolu Osmanlı İmparatorluğu içerisindeki Türk unsurunun haklarını korumak, Türk Milliyetçiliğini yaymak ve Türk dünyasının her yerinden acı tatlı olayları haber vererek Türk Âleminin menfaatlerini korumak olarak belirleyen Türk Yurdu; ilk sayısından itibaren bu programa uygun bir politika izlemeye başlamıştır (Özkan, 2008, s. 296).

Ayrıca Akçura, o sırada Erzurum'a vali tayin edilen milliyetçi Osmanlı şairi Mehmed Emin (Yurdakul)'in temsilcisi olmanın yanında Türk Yurdu dergisinin editörlüğünü de üstlenmiştir. Editörlük programının çerçevesi de Akçura tarafından çizilmiştir. Akçura'nın ilk makalesi, dilde sadeleşmeyi savunuyordu. Türk Derneği'nin bildirisinin aksine sadeleştirmenin amacı, Türkler arasında dergiyi mümkün olduğu kadar yaygınlaştırmak suretiyle Türk milletini geliştirmeye yönelikti. Program genel olarak, Akçura'nın Üç Tarz-ı Siyasetinde öngörüldüğü şekilde Türklerin birliğinin (tevhid-i Etrak) gerçekleşmesi yolunda fiili bir araç kabul edilmişti. Sonuç olarak, sadece iki makale Osmanlı Türkleri ve

imparatorlukları ile ilgiliydi. Dahası, Türk Derneği veya Genç Kalemler'in aksine bu makalelerden hiçbiri Osmanlı Devleti'nin entegrasyonunu konu etmiyordu. Bu faktörler bize Türk Yurdu'nun pan-Türkist ve Osmanlıcı olmayan bir dergi olduğunu göstermektedir (Arai, 1996, s.109).

2. Türk Yurdu Dergisinin Yayın Hayatına Başlaması

Türk Yurdu Dergisi, Türk Yurdu Cemiyeti'nin kurulmasının ardından 24 Kasım 1911 tarihinde 15 günlük periyotlarla yayımlanmaya başlamıştır. İlk sayısında amacı "Türklüğe hizmet etmek ve faydalı olmak" şeklinde belirtilir. 1917'den itibaren (XIII. cilt) Türk ocaklarının yayın organı halinde varlığını sürdürür. Dergi günümüze kadar bazı kesintilerle birlikte Türkçülük hareketini savunan en uzun ömürlü dergi olmayı başarmıştır (Tuncer, 2012, s. 41). Şubat 1929'dan itibaren "Türk Ocaklarının fikirlerini neşreder" ibaresiyle varlığını sürdürür. Türk dünyasında "Türk Yurdu" ile "Türk Ocağı" bir bütün olarak bilinir ve öyle ele alınır (Tuncer, 1990, s. 13-18).

1911'den günümüze değin kesintilerle de olsa yayın hayatını sürdüren Türk Yurdu dergisi uzun ömürlü Türkçü bir dergidir. Ayrıca millî kültür ve şuurun sözcülüğünü yapan derginin içeriği maddî manevî hayatın her alanıdır. Bu anlamda, fikriyat, içtimaiyat, iktisadiyat, edebiyat, lisanîyat, matbuat, Türkiyat, tarih, arkeoloji, coğrafya, etnografya, tenkit, seyahat, musahabe, temaşa, şiir, hal, bibliyografya, sağlık, spor, talim ve terbiye, felsefe, kültür araştırmaları, Türklük şuurunu ve diğer konular Türk Yurdu'nun muhtevasına ait ana başlıklar olarak görülür (Tuncer, 1993, s. I-V; Tuncer, 2002, s. I-V).

Türk Yurdu özellikle 1931 yılına kadar olan çalışmalarıyla daha aktif bir çizgi izler. Bu devrede ve takip eden yıllarda dergide görülen başlıca isimler şunlardır: Yusuf Akçura, Mehmet Emin (Yurdakul), Ziya Gökalp, Ahmet Ağaoğlu, İsmail Gaspıralı, Ayaz İshaki (İdilli), Zeki Velidi (Togan), Sadri Maksudi (Arsal), Rıza Nur, Aka Gündüz, Halide Edip (Adivar), Besim Atalay, Akdes Nimet (Kurat), Mirza Bala, Kemal Lokman, Hamit Zübeyr (Koşay), Nurullah Ataç, Faruk Sümer, Mehmet Kaplan vb. (Ayer, 1995, s. 1-7).

Hüseyin Tuncer'in 1993 ve 2002 yıllarında hazırladığı çalışmada, Türk Yurdu dergisi aralardaki aylık kesintilerin dışında yıllara göre, günümüze kadar yedi evre geçirir. Bu evreler şu şekildedir:

- I. Seri (1911-1918),
- II. Seri (1924-1931),
- III. Seri (1942-1943),
- IV. Seri (1954-1957),
- V. Seri (1959-1968),
- VI. Seri (1970),
- VII. Seri (1987-2001).

1911-1931 yılları arası Türkiye coğrafyasında kritik bir safhayı teşkil etmektedir. Türk Yurdu dergisi, bu dönemde Osmanlı Devleti'nin yıkılış süreci sırasında gerçekleşen siyasi olaylar ve 1923 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin izlediği siyasi politikalara şahitlik etmiştir.

20 yıllık bu periyodun ilk dönemini kapsayan 1911-1918 yılları arasında özellikle 1917 yılı, Türkçülerin geleceğe ümitle bakmaya başladığı bir yıl olmuştur. Rusya’da yaşanan ihtilal ve kargaşa ortamında Rus Çarlığı yıkılmış, Rusya’nın egemenliği altında yaşayan milletlere hürriyet ortamı doğmuştur. Birinci Dünya Savaşının doğurduğu gelişmeler, Rusya’da yaşayan Türklerin bağımsızlık ümitlerini artırmıştır. Bu durum, Rusya Türkleri kadar, Osmanlı Türkçülerini de sevindirmiştir. Bu sevinç ve coşku, Türk Yurdu’nun 15 Şubat 1917 tarihli 128. sayısında; Hamdullah Suphi’nin “Milli Hutbeler” başlıklı yazısında şöyle ifade edilmiştir (Karaer, 2016):

“Bugün onların muharebesi, Osmanlı sınırlarının dışında kalmış kaç milyon Türkün ruhunu dağınıklıktan, serserilikten kurtarıyor ve bize bağlıyor. Osmanlı sınırları kendi kendine eriyor, siliniyor, dışarıdaki Türk dünyası, buradaki Türk dünyasına ruhunu bağlayarak birleşiyor, hepsi bir vatan oluyor.”

Diğer yandan, Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşını kaybetmiş, 30 Ekim 1918’de Mondros Mütarekesi imzalanmıştır. Bu mütareke uluslararası nitelik taşımasına karşın I. Dünya Savaşı’nın galipleri İngiltere, Fransa ve İtalya Anadolu’yu gizli paylaşım antlaşmaları gereği, “doğu sorununu” kendi lehlerine sonuçlandırmak için Türkiye’yi işgale başlamışlardır. İşgaller karşısında kendi vatanını, canını, namusunu ve bağımsızlığını korumak amacıyla örgütlenmiş, Kuvayı Millîye hareketini başlatmış ve savaş yapılmaksızın bağımsız bir Türk devletine sahip olunamayacağı anlayışını benimsemiş olan “milliyetperver (milliyetçi)” insanlar, Mustafa Kemal Paşa’nın Anadolu’ya geçmesiyle onun arkasında yer almıştır. Bir anlamda; Türk milliyetçiliğinin, Türk İstiklal Harbi’nin fikri temelini oluşturması nedeniyle, Türk Ocağı veya Türk ocaklılar da bu grupta yer almış, Türk İstiklal Harbi’ne başından itibaren destek vermiştir. Ancak başta işgal altındaki İstanbul olmak üzere pek çok yerde rahat çalışma imkânı elde edememişlerdir. Hatta Ziya Gökalp gibi önde gelen Türk milliyetçileri tutuklanıp Malta’ya sürgün edilmişlerdir. Bu yüzden Türk İstiklal Harbi döneminde Türk Yurdu Dergisi yayın hayatına devam edememiştir. Mustafa Kemal Paşa’nın önderliğinde Türk milletinin İstiklal Harbi’nden zaferle çıkmasının ardından, Türk Yurdu Dergisi, Ankara’da yeniden yayınlanmaya başlamıştır. “Türk Yurdu, yeni Türkiye’ye istinatgâh olan fikirleri takviye ve neşredebilir ... vaktiyle olduğu gibi Türk Ocakları’nın harsî ve ilmî faaliyetlerini tespit edecek, Türk milletinin harsî (kültürel) birliğine çalışacaktır. Aynı zamanda Türk Yurdu, garp medeniyetini benimseyen ve Türk milletini garp milletleri ailesine sokmak isteyenlerin, bir telkin vasıtasıdır” denilerek, derginin batıda yer alan çağdaş uygarlık düzeyine önce ulaşma, sonra da üstüne çıkma hedefini benimseyen Mustafa Kemal Paşa ile aynı amaca odaklandığı ortaya konulmuştur. Bu nedenle, dergi Cumhuriyet döneminde yapılan inkılâpların halka ulaşmasında ve yerleşmesinde, Türk milletinin çağdaşlaşma projesinde önemli bir görev üstlenmeye başlamıştır (Türk Yurdu maddesi, 2021).

3. Türk Yurdu Dergisi’nin Biçimsel Özellikleri

I. Seri (1911-1918): 1911 yılındaki ilk sayısı 18x25 ebadında çıkmaya başlar. Bu sayıda Mehmet Emin Bey’in “Demirci” şiiri, Ahmet Hikmet Bey’in “Üzümcü” hikayesi, Can Bey imzasıyla (Sadri Maksudi Arsal) “Büyük Millî Emeller” yazı serisinin ilki, Ahmet

Agayef (AĞAOĞLU)'in "Türk Aleml" başlıklı yazısıyla, Yusuf Akçura'nın "Çingiz Han" tefrikasının yer aldığı görülür. Dergi 15 günde bir 32 sayfalık bir forma halinde çıkar. Büyük ilgi görür. Çıktığı ilk günlerde biter ve ikinci baskısını yapar. Derginin imtiyaz sahibi Mehmet Emin (Yurdakul)'dir. 1911 Ağustos'unda Erzurum valiliğine atanınca, derginin imtiyaz müdürlüğünü Yusuf Akçura'ya bırakır. 1911-1912 yılları arasında derginin müdürü Yusuf Akçura'dır. Ekim 1912-Kasım 1913 tarihleri arasında Yusuf Akçura'nın Erkân-ı Harb Yüzbaşısı olarak Çatalca cephesinde savaşa katılmasından dolayı, derginin ilk 3. ve 4. ciltleri Mehmet Emin tarafından çıkarılır. 1913'te 5. ciltten, 1917'de 12. cilde kadar müdür yeniden Yusuf Akçura'dır. Dergi, 13. ciltten itibaren Türk Ocağı'nın yayın organı olarak çıkmaya devam eder. 1917 yılında 13. ve 14. Ciltlerde müdür, Celâl Sahir Bey'dir. Ülkenin içinde bulunduğu şartlar yüzünden, Türk Yurdu 15 Temmuz 1918'den 1924 yılına kadar yayın hayatına ara vermek zorunda kalır. 1911'den 1918'e kadar olan yedi yıllık sürede dergi, İstanbul'da 14 cilt, 161 sayı olarak çıkar (Tuncer, 1993, s. I-V; Tuncer, 2002, s. I-V; Karaer, 2011).

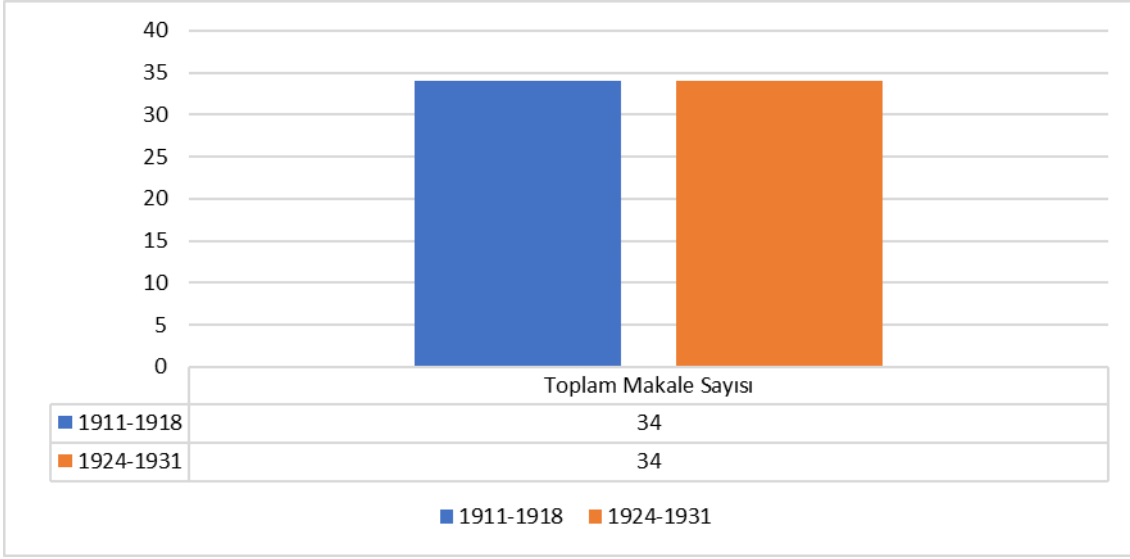
II. Seri (1924-1931): Bu devrede dergi, Ankara'da yayımlanır. Ekim 1924'te 14. seneye 1. ciltle devam edilir. Yeni bir düzenlemeyle dergi 16x23 ebadında çıkar. Eylül 1927-Ocak 1928 tarihleri arasında yeni bir değişiklikle derginin boyutları 21x28 olur. 1928 Ağustosuna gelindiğinde derginin yine görünümü değiştirilmiştir. Türkiye'de 1 Kasım 1928'de harf inkılâbı gerçekleştirilip, Latin alfabesine geçilmesinin ardından, Türk Yurdu dergisi, 1929 Şubat'ında yeni harflerle çıkmaya başlamıştır. Yeni harfli derginin başında, "Türk ocaklarının fikirlerini neşreder aylık mecmuadır (dergidir)" cümlesi yer almıştır. 1924 yılında kamu yararına çalışan bir dernek statüsüne getirilen Türk Ocaklarının iç ve dış bazı nedenlerle 10 Nisan 1931'de kapatılmasının ardından Türk Yurdu dergisi de belli bir süre yayın hayatına ara vermek durumunda kalmıştır. Bu dönemde derginin müdürlüğü görevini Nihat Bey, Cemil Behçet, Enver Bey, Ferit Celal ve İzzet Ulvi üstlenmiş, toplam 26 cilt halinde ve 233 sayı olarak yayınlanmıştır (Tuncer, 1993, s. I-V; Tuncer, 2002, s. I-V; Karaer, 2011; Türk Yurdu maddesi, 2021).

4. Dış Türklerle İlgili Yayınlanmış Makalelerin ve Haberlerin Değerlendirilmesi

Türkçülük düşüncesinin savunucularından Yusuf Akçura, "Türkçülük ve Dış Türkler" adlı eserinde, "Dış Türkler" kavramını, "Türkiye Cumhuriyeti dışında yaşayan Türkler" şeklinde tanımlamıştır. Bu tanımın kapsamında, Batı Trakya Türkleri, Kafkasya Türkleri, Azerbaycan ve Dağıstan Cumhuriyetleri, Kırım Türkleri, Kırım-Karaî Türkleri, Kazan Türkleri ve Sovyetlerdeki Müslüman Türkler gibi çeşitli coğrafyalarda yaşayan Türkler yer almaktadır (Akçura, 1990, s. 195).

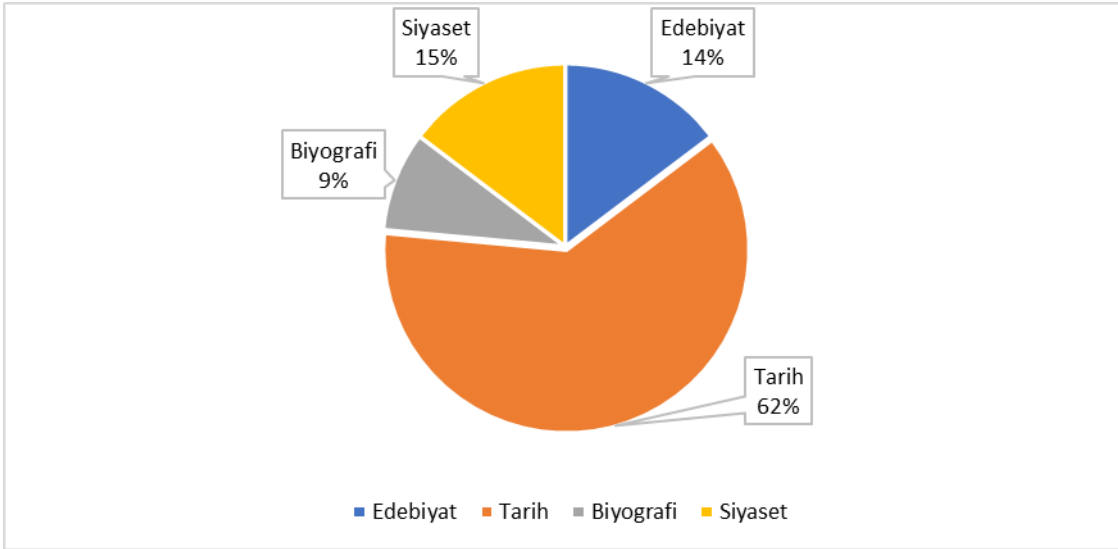
4.1. Makalelerin Değerlendirilmesi

Daha önce de değinildiği üzere, Türk Yurdu dergisi 1911-1931 yılları arasında 233 sayı yayımlanmıştır. Bu yıllar arasında "Dış Türkler" ile ilgili yayımlanan makale sayıları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik - 1: Türk Yurdu Dergisi'nde "Dış Türkler" ile ilgili yayımlanmış Makale Sayıları (Yıllara göre)

Grafikte görüldüğü üzere iki seride toplam 68 adet makale tespit edilmiştir. 1911-1918 ve 1924-1931 dönemini kapsayan, "Dış Türkler" ile ilgili 34 makale ve haber tespit edilmiştir. Bu iki dönemde Türk Yurdu dergisindeki yazarlar; siyaset, biyografi, tarih ve edebiyat gibi alanlarda yazılar kaleme almış, Türk kültürünü kamuoyuna duyurmayı amaçlamışlardır. Ayrıca Dış Türklerin yaşadıkları coğrafyalardaki sorunlarını anlatan makaleleri de okuyucularına aktarmaya çalışmışlardır. Aşağıdaki grafikte, 1911-1931 yılları arasında yayımlanan makalelerin alanlarına/konularına göre oranları gösterilmektedir.

Grafik - 2: 1911-1931 Yılları Arasında Yayımlanan Makalelerin Konularına Göre Oranları

1911-1931 yılları arasında yayımlanan makalelerin içerik bakımından konularına göre bir sınıflandırma yapıldığında, yukarıdaki grafikte de görüldüğü üzere, yazıların yarısından fazlasının Tarih alanında olduğu görülmektedir. Bu alanı takiben Edebiyat ve Siyaset alanında yayımlanan makalelerin oranları neredeyse aynı orandadır. Biyografi türünde yayımlanan yazıların oranı ise, %9'dur.

Diğer taraftan bu tarihlerde yazarların yazmış oldukları makale sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

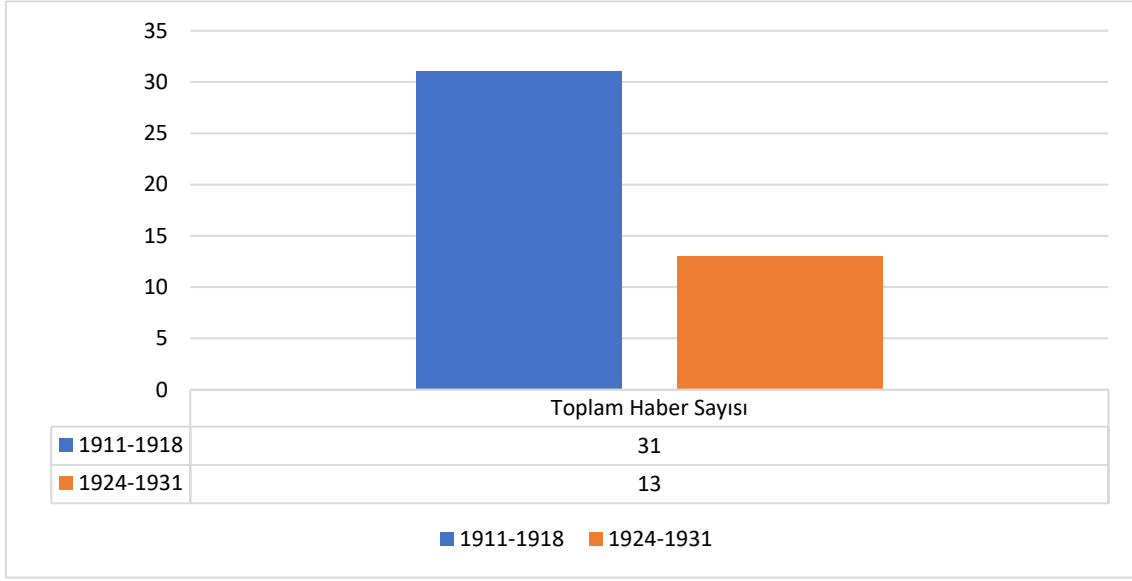
Yazar Adları	Toplam Makale Sayısı
Abdullah Battal	6
Ağaoğlu Ahmet	3
Ahmet Zeki Velidi	1
Akçuraoğlu Yusuf	5
Ali Rıza Seyfi	3
Ayaz İshaki	2
Başkurdistanlı Abdülkadir	1
Cafer Seydahmet	1
Emin Abid	2
Fatih Kerimî	1
Gobineau	3
Hamdullah Suphi	2
Haşim Ertuğrul	1
Haşim Nâhid	11
Hüseyin Hüsameddin	1
İsmail Gaspırinski	2
Kara Şemsi	2
Kemal Lokman	1
Mehmet Muhlis	1
Müteaddid İmza	1
Re'fet Avni	2
Resulzâde Mehmet Emin	6
Reşid Saffet	1
Safes	2
Uyguroğlu	1
Zâkir Kadiri (Ugan)	6
Genel Toplam	68

Tablo - 1: 1911-1931 yılları arasında Dış Türklerle ilgili yazarların yayımladıkları makale sayıları

Dış Türklerle ilgili tespit edilen makalelerin yazarları incelendiğinde, en çok yazının Haşim Nâhid'e ait olduğu görülmektedir. Tabloda dikkat çeken bir husus da "Safes", "Kara Şemsi" gibi müstear isimlerin kullanılmasıdır.

4.2. Haberlerin Değerlendirilmesi

1911-1918 ve 1924-1931 yılları arasında yayımlanan haberlerin sayıları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 3: Türk Yurdu Dergisi'nde "Dış Türkler" ile ilgili yayımlanmış Haber Sayıları (Yıllara göre)

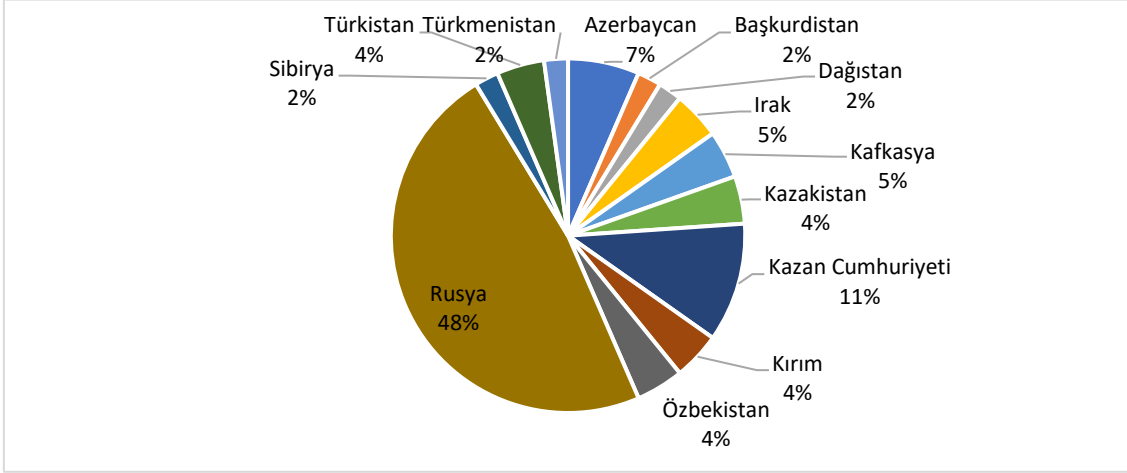
Grafikte görüldüğü üzere, yayımlanan haberlerin ekserisi 1911-1918 yılları arasındadır. Toplamda 44 haberin tespit edildiği bu iki devrede, 1911-1918 döneminde 31 haber yer alırken, 1924-1931 döneminde ise, 13 haber yer almaktadır. Bu haberlerin derginin ilk döneminde yoğunluk kazandığı grafikte göze çarpmaktadır. İkinci devrede ise, haber sayısı neredeyse yarı yarıya oranda azalmıştır. Bu dramatik azalmanın sebebi oldukça düşündürücüdür. Kurtuluş Savaşı sırasında, Dış Türklerin çoğunlukta olduğu Türkistan coğrafyasına hâkim Sovyetler Birliği'nin Ankara hükümetine yaptığı yardımlardan (Müderrisoğlu, 1994, s. 27-53) ve ikili diplomatik ilişkilerin bozulmaması için gösterilen çabalardan kaynaklanmış olabileceğini akla getirmektedir.

Aşağıdaki tabloda Dış Türklerin yaşadıkları ülke/bölge adlarına göre yayımlanan toplam haber sayıları gösterilmektedir.

Ülke/Bölge Adı	Haber Sayısı
Azerbaycan	3
Başkurdistan	1
Dağıstan	1
Irak	2
Kafkasya	2
Kazakistan	2
Kazan Cumhuriyeti	5
Kırım	2
Özbekistan	2
Rusya	22
Sibirya	1
Türkistan	2
Türkmenistan	1
Genel Toplam	46

Tablo - 2: 1911-1931 yılları arasında Dış Türklerin yaşadıkları ülke/bölgelere göre yayımlanan haber sayıları

1911-1931 yılları arasında Dış Türklerin yaşadıkları ülke/bölgelere göre yayımlanan haber sayılarını gösteren tabloya bakıldığında, haberlerin büyük ölçüde Rusya bölgesinde yaşayan Türklere ait olduğu anlaşılmaktadır. Haberlerin içeriğini, Rusya'nın çeşitli yerlerinde Türkler tarafından düzenlenen kongreler ve Türklerin yaşadıkları sorunlar oluşturmaktadır. Aşağıdaki grafikte ülke/bölgeye göre, 1911-1931 yılları arasında yayımlanan Dış Türklerin sorunlarını konu alan haberlerin oranları gösterilmektedir.

Grafik - 4: 1911-1931 Yılları Arasında Dış Türklerle ilgili Yayımlanan Haberlerin Yüzdelik Oranları

Grafik incelendiğinde, haberlerin büyük bir oranda Rusya'da yaşayan Dış Türklerle ilgili olduğu görülmektedir. Kazan Cumhuriyetindeki Dış Türklerin sorunlarını dile getiren haberlerin oranı %11'dir. Azerbaycan, Kırım, Özbekistan, Kafkasya, Türkistan, Kazakistan ve Irak coğrafyasında yaşayan Dış Türkler ile ilgili yayımlanmış haber sayılarının oranları neredeyse birbirine yakındır. Sibirya, Başkurdistan, Türkmenistan ve Dağıstan'daki Dış Türklerle ilgili yayımlanan haber sayılarının oranları ise, diğer ülke/bölgelere göre daha az oranda oldukları görülmektedir.

Son olarak, yukarıda değerlendirilmeye çalışılan makale ve haberlerin bibliyografik yazımı konusuna değinmek çalışmanın anlaşılması bakımından önemli görülmektedir. Bibliyografya yazımında, American Psychological Association (APA) stilinin 6. sürümünde yer alan "sürelili yayınların kaynak gösterilmesi" biçimi örnek alınarak, özellikle araştırmacılara kolaylık olması bakımından teknik biçimde sistematik bir bibliyografya yazımı geliştirilmeye çalışılmıştır. Makaleler ve haberler alfabetik olarak sıralanmıştır. Derginin aynı sayısında bulunan birden fazla haber ve makaleler, tek bibliyografide gösterilmiştir. Daha önce de belirtildiği üzere, makale bibliyografyasında 68 adet yazı tespit edilmiştir. Haber yazılarında ise bu sayı 44'tür.

5. Dış Türklerle İlgili Yayımlanmış Makalelerin Bibliyografyası

- (1) Abid, E. (Kânunusani 1926). "Muasır Azerbaycan Edebiyatı". Türk Yurdu, III(15), 281-290.
- (2) Abid, E. (Şubat 1926). "Muasır Azerbaycan Edebiyatı". Türk Yurdu, III(16), 434-443.
- (3) Ağaoğlu A. (1 Mart 1334). "Rusya'daki Müslümanlar". Türk Yurdu, XIV(154), 124-126.

- (4) Ağaoğlu A. (16 Mart 1334). "Rusya'daki Müslümanlar". Türk Yurdu, XIV(155), 146-148.
- (5) Ağaoğlu A. (Teşrinisani 1330). "İsmail Gaspırinski". Türk Yurdu, VI(72), 2405-2409.
- (6) Akçuraoğlu Y. (1 Mayıs 1330). "1331 Senesinde Türk Dünyası". Türk Yurdu, VI (65), 2166-2169.
- (7) Akçuraoğlu Y. (1327-1328). "Türk Aleminde". Türk Yurdu, I-II(1-9), 598-600; 663-664.
- (8) Akçuraoğlu Y. (17 Nisan 1330). "1330 Senesinde Türk Dünyası". Türk Yurdu, VI (64), 2135-2141.
- (9) Akçuraoğlu Y. (27 Teşrinisani 1330). "Muallim'e (Gaspırinski'ye) Dair". Türk Yurdu, VI (72), 2409-2412.
- (10) Akçuraoğlu Y. (3 Nisan 1330). "1329 Senesinde Türk Dünyası". Türk Yurdu, VI (63), 2098-2104.
- (11) Avni R. (Eylül 1341). "Azerbaycan Şâirleri". Türk Yurdu, II(12), 593-601.
- (12) Avni R. (Teşrinievvel 1341). "Azerbaycan Şâirleri". Türk Yurdu, III(13), 108-114.
- (13) Başkurdistanlı A. (Temmuz 1926). "Türk Şamanizmine Ait". Türk Yurdu, IV (19), 25-34.
- (14) Battal A. (Ağustos 1926). "Rusya'daki Türk Cumhuriyetleri". Türk Yurdu, IV(20), 119-132.
- (15) Battal A. (Eylül 1926). "Rusya'daki Türk Cumhuriyetleri". Türk Yurdu, IV(21), 254-264.
- (16) Battal A. (Kânunuevvel 1926). "Rusya'daki Türk Cumhuriyetleri". Türk Yurdu, IV(24), 524-534.
- (17) Battal A. (Mayıs 1927). "Rusya'daki Türk Cumhuriyetleri". Türk Yurdu, V(29), 464-476.
- (18) Battal A. (Şubat 1927). "Rusya'daki Türk Cumhuriyetleri". Türk Yurdu, V(26), 169-180.
- (19) Battal A. (Temmuz 1926). "Rusya'daki Türk Cumhuriyetleri". Türk Yurdu, IV(19), 36-50.
- (20) Ertuğrul H. (12 Haziran 1330). "Unutulmuş Kan Kardeşlerimizden Karacadağ Türkleri". Türk Yurdu, VI(68), 2251-2258.
- (21) Gaspırinski İ. (27 Teşrin-i Evvel 1330). "İsmail Gaspırinski'ye İthâf Edilmiş Özel Sayı (İçinde Gaspırinski'nin kendi el yazısından bir mektubun kopyası ve resmi bulunmaktadır.)". Türk Yurdu, VI(72).
- (22) Gaspırinski İ. (27 Teşrinievvel 1330). "Büyük Türk Muallimi'nin Büyük Türk Şairine Bir Mektubu". Türk Yurdu, VI(72), 2404-2405.
- (23) Gobineau. (İkinci Kânun 1931). "Türklük ve Türkçülüğün İzleri (1)". Türk Yurdu, (Çev. Reşit Saffet), VI(231), 1-38.

- (24) Gobineau. (Mart 1931). "Türklük ve Türkçülüğün İzleri (3)". Türk Yurdu, (Çev. Reşit Saffet), VI(233), 1-61.
- (25) Gobineau. (Şubat 1931). "Türklük ve Türkçülüğün İzleri (2)". Türk Yurdu, (Çev. Reşit Saffet), VI(232), 1-51.
- (26) Hüsameddin H. (1 Kânunusani 1334). "İran'da Türkler". Türk Yurdu, XIV (151), 13-25.
- (27) İshaki A. (Ağustos 1341). "Abdülkayyim en-Nâsiri". Türk Yurdu, II(11), 409-413.
- (28) İshaki A. (Eylül 1341). "Şimâl Türklerinde Tiyatro". Türk Yurdu, II(12), 602-611.
- (29) Kerimî F. (27 Kânunuevvel 1328). "Merhum Ahmet Mithat Efendi ve Şimâl Türkleri". Türk Yurdu, III(2), 161-164.
- (30) Lokman K. (Şubat 1931). "Beynelmilel Petrol Mücadelesi (San Remo İtilafı)". Türk Yurdu, VI-XXVI(38-232), 31-36; 1-51.
- (31) Muhlis M. (11 Teşrinisani 1333). "Rusya Müslümanları". Türk Yurdu, XIII(145), 3608-3611.
- (32) Müteaddid İ. (7 Şubat 1328). "Şimâlî Türk Hanımlarının Protestosu". Türk Yurdu, III(9), 286-287.
- (33) Nâhid H. (1 Nisan 1339). "Irak Türkleri". Türk Yurdu, cilt yok(2), 49-56.
- (34) Nâhid H. (15 Mart 1339). "Irak Türkleri". Türk Yurdu, cilt yok(1), 31-42.
- (35) Nâhid H. (15 Mayıs 1339). "Irak Türkleri". Türk Yurdu, cilt yok(3), 84-96.
- (36) Nâhid H. (17 Kânunuevvel 1331). "Irak Türkleri". Türk Yurdu, IX(99), 2858-2864.
- (37) Nâhid H. (17 Teşrinisani 1331). "Irak Türkleri". Türk Yurdu, IX(97), 2830-2834.
- (38) Nâhid H. (22 Teşrinievvvel 1331). "Irak Türkleri". Türk Yurdu, IX(95), 2800-2804.
- (39) Nâhid H. (3 Kânunuevvel 1331). "Irak Türkleri". Türk Yurdu, IX(98), 2844-2848.
- (40) Nâhid H. (31 Kânunuevvel 1331). "Irak Türklerine Dair Son bir İzah". Türk Yurdu, IX(100), 2874-2878.
- (41) Nâhid H. (31 Kânunuevvel 1331). "Irak Türklerine Dair Son bir İzah". Türk Yurdu, IX(100), 2874-2878.
- (42) Nâhid H. (5 Teşrinievvvel 1331). "Irak Türkleri". Türk Yurdu, IX(96), 2817-2822.
- (43) Nâhid H. (8 Teşrinievvvel 1331). "Irak Türkleri". Türk Yurdu, IX(94), 2785-2788.
- (44) Resulzâde M. E. (12 Temmuz 1328). "İran Türkleri". Türk Yurdu, II(18). 551-556.
- (45) Resulzâde M. E. (17 Mayıs 1328). "İran Türkleri". Türk Yurdu, II(14). 428-432.
- (46) Resulzâde M. E. (23 Ağustos 1328). "İran Türkleri". Türk Yurdu, II(21). 648-656.
- (47) Resulzâde M. E. (5 Teşrinievvvel 1328). "İran Türkleri". Türk Yurdu, II(24). 755-760.
- (48) Resulzâde M. E. (6 Eylül 1328). "İran Türkleri". Türk Yurdu, II(22). 670-678.
- (49) Resulzâde M. E. (1328). "İran Türkleri". Türk Yurdu, I(4). 106-111.

- (50) Reşid S. (Birinci Kânun 1929). “Şimâl ve Sovyet Memleketlerinde Türkçülük Tetkikleri”. Türk Yurdu, XXIII(218), 3-18.
- (51) Safes (10 Eylül 1331). “Rusya’da Sakin Müslümanların Mahalle ve Müftülük Teşkilatı”. Türk Yurdu, IX(92), 2752-2757.
- (52) Safes (24 Eylül 1331). “Rusya’da Sakin Müslümanların Mahalle ve Müftülük Teşkilatı”. Türk Yurdu, IX(93), 2764-2769.
- (53) Seydahmet C. (Birinci Kânun 1930). “İsmail Bey Gaspırinski”. Türk Yurdu, XXV(230), 48-55.
- (54) Seyfi A. R. (Eylül 1341). “Kırgızlar ve Memleketleri”. Türk Yurdu, II(12), 516-524.
- (55) Seyfi A. R. (Teşrinievvel 1341). “Kırgızlar ve Memleketleri”. Türk Yurdu, III(13), 38-40.
- (56) Seyfi A. R. (Teşrinisani 1925). “Kırgızlar ve Memleketleri”. Türk Yurdu, III(14), 154-158.
- (57) Suphi H. (15 Şubat 1917). “Milli Hutbeler”, Türk Yurdu, cilt yok(128).
- (58) Suphi H. (27 Teşrinisani 1330). “Ben O’nu (Gaspırinski’yi) Gördüm”. Türk Yurdu, VI(72), 2402-2404.
- (59) Şemsi K. (Ağustos 1929). “İran’da Türk Katliamı”. Türk Yurdu, XXIII(214), 54-55.
- (60) Şemsi K. (Eylül 1929). “Rus Çarlığının Kuruluşunda Tatarlar ve Türkler”. Türk Yurdu, XXIII(215-216), 48-55.
- (61) Uyguroğlu (Teşrinievvel 1340). “Türkistan Ahvâli Hakkında Bir Tahlil”. Türk Yurdu, I(1), 65-71.
- (62) Zâkir K. (Kânunusani 1926). “İdil-Ural Türkçesi”. Türk Yurdu, III(15), 309-322.
- (63) Zâkir K. (Mart 1341). “Çuvaşların Etnografyası”. Türk Yurdu, I(6), 531-542.
- (64) Zâkir K. (Mayıs-Haziran 1926). “Şimâlî Türk Lehçesinde Osmanlı Türkçesinin Tesiri”. Türk Yurdu, III(18), 616-625.
- (65) Zâkir K. (Nisan 1341). “İdil-Ural Boyundaki Türk Lehçeleri Hakkında Bir Tahlil”. Türk Yurdu, II(7), 42-47.
- (66) Zâkir K. (1930). “Tuna Bulgarlarının Kronolojisi I-III”, Türk Yurdu, IV(27-28-29-30), 7-15; 22-29; 5-13.
- (67) Zâkir K. (Mart 1931). “Eski Türk Dinine Dair – Umay Alihesi”. Türk Yurdu, VI(233), 1-61.
- (68) Zeki Velidi A. (26 Temmuz 1328). “Kazan Hanlığının Son Günleri”. Türk Yurdu, II(19), 575-580.

6. Dış Türklerle İlgili Yayımlanmış Haberlerin Bibliyografyası

- (1) "Azerbaycan Cumhuriyeti'nde", "Dağıstan'da", "Özbekistan'da", "Kazakistan'da", "Türkmenistan'da", "Türkistan'da", "Kazan Cumhuriyeti'nde". (Haziran 1927). Türk Yurdu, V(30), 615-623.
- (2) "Azerbaycan Cumhuriyeti'nde". (Şubat 1928). Türk Yurdu, XXI(196), 62-63.
- (3) "Azerbaycan'da İdeoloji Bahsi: Şâyân-ı Dikkat Bir Hadise". (Kânunusani 1927). Türk Yurdu, V(25), 61-63.
- (4) "Azerbaycan'da", "Başkurdistan'da", "Kazan Cumhuriyeti'nde". (Şubat 1927). Türk Yurdu, V(26), 189-192.
- (5) "Harsî Fin-Ugur Kongresi". (Temmuz 1928). Türk Yurdu, II(201), 44-45.
- (6) "Irak Türklerine Dair Umumî Malumat". (Temmuz 1930). Türk Yurdu, XXV(225), 6-16.
- (7) "Irak Türklerine Dâir". (Temmuz 1930). Türk Yurdu, XXV(225), 6-16.
- (8) "İmparatorluk Haricindeki Türker'in Osmanlılara Yardımı". (13 Kânunuevvel 1328). Türk Yurdu, III(5), 159-160.
- (9) "İmparatorluk Haricindeki Türkler Ne Diyorlar?". (9 Ağustos 1328). Türk Yurdu, II(20), 627-630.
- (10) "İsmail Bey'e (Gaspıinski'ye) Türk Milletinin İhtirâmı". (27 Teşrinisani 1330). Türk Yurdu, VI(72), 2412-2414.
- (11) "Kafkasyalılar Dayanamıyorlar". (13 Teşrinievel 1332). Türk Yurdu, XI(120), 3206.
- (12) "Kazan Cumhuriyet'inde Yeni Neşriyat", "Birinci Türkologya Kurultayı", "Kâyyum Nâsırî'nin Şimdiye dek Tab Olunmamış Eserleri", "Rusça'da Yeni Türkiye'ye Dâir Kitaplar". (Eylül 1926). Türk Yurdu, IV(21), 280-283.
- (13) "Kazan Cumhuriyeti'nde Abdullah Tukay'ın Mecmua-i Âsârı". (Ağustos 1926). Türk Yurdu, IV(20), 189-190.
- (14) "Kazan Cumhuriyeti'nde İlim Sahasında Faaliyet". (Temmuz 1926). Türk Yurdu, IV(19), 90-93.
- (15) "Kırgız Türkleri Asker Edilecekmiş". (22 Teşrinievel 1331). Türk Yurdu, IX(95), 2806.
- (16) "Kırım Tatarlarının Mütâlebi", "Rusya İhtilali'nin Buhara'daki İn'ikâsları [Yansımaları], Rusya Türkleri ve Milliyet Prensibi". (16 Ağustos 1333). Türk Yurdu, XII(141), 3549-3550.
- (17) "Merhum Şakir ve Hüseyin Efendiler". (1327-1328). Türk Yurdu, I(12), 372-374.
- (18) "Mirzâ Fetali Ahundov". (1327-1328). Türk Yurdu, I(5), 127-131.
- (19) "Özbekistan'da", "Kazakistan'da". (Mayıs 1927). Türk Yurdu, V(29), 521-524.
- (20) "Petersburg'da Müslümanlar İctimâî". (10 Temmuz 1330). Türk Yurdu, VI(70), 2336.
- (21) "Petersburg'da Müslümanlar İctimâî". (24 Temmuz 1330). Türk Yurdu, VI(71), 2396-2398.

- (22) "Petersburg'da Rusça Türk-Müslüman Gazetesi". (29 Teşrinisani 1328). Türk Yurdu, III(4), 128.
- (23) "Rus İhtilali ve Türkler". (10 Mayıs 1333). Türk Yurdu, XII(134), 3437-3438.
- (24) "Rus İhtilali ve Türkler". (22 Teşrinisani 1333). Türk Yurdu, XIII(148), 3661.
- (25) "Rus İhtilalinde Türkler". (5 Temmuz 1333). Türk Yurdu, XIII(138), 3501-3502.
- (26) "Rus İhtilali-Türkistan ve Kafkasya". (1 Nisan 1334). Türk Yurdu, XIV(156), 198-202.
- (27) "Rusya Müslümanlarının Bir İctimâi" (24 Mayıs 1333). Türk Yurdu, XII(135), 3454.
- (28) "Rusya Müslümanlarının Esirlerimize Muaveneti", "Moskova İslam Kongresi'nin Mukarrerâtı", "Şimâl Türklerinin Kararı", "Rusya Müslümanlarına Rus Hükûmetinin Mezalimi". (13 Eylül 1333). Türk Yurdu, XIII(143), 3580-3582.
- (29) "Rusya Müslümanlarının Müftü ve Kadı İntihabları ve İlk Kadın Kadı". (2 Ağustos 1333). Türk Yurdu, XII(140), 3534.
- (30) "Rusya'da Milliyet Meselesi". (21 Haziran 1333). Türk Yurdu, XII(137), 3486.
- (31) "Rusya'da Türk Gazeteleri". (19 Temmuz 1333). Türk Yurdu, XII(139), 3516-3517.
- (32) "Rusya'daki Müslümanlar". (16 Mart 1334). Türk Yurdu, XIV(155), 4120-4122.
- (33) "Sadrettin Efendi Maksudî'nin Kâdeler Kongresinde Söylediği Nutuk". (2 Ağustos 1333). Türk Yurdu, XII(140), 3531-3532.
- (34) "Şark ve Şimâl Türklerinde". (15 Eylül 1332). Türk Yurdu, XI(118), 3174.
- (35) "Şâyân-ı Dikkat Bir Hadise (Azerbaycan)". (Kânunusani 1927). V(25), 61-63.
- (36) "Şimâl Türkleri ve İstanbul Meselesi". (24 Mayıs 1333). Türk Yurdu, XII(135), 3453-3454.
- (37) "Şimâl Türklerinde İktisadi Teşebbüsler". (21 Şubat 1328). Türk Yurdu, III(10), 318.
- (38) "Şimâl Türklerinde". (10 Eylül 1331). Türk Yurdu, IX(92), 2757-2758.
- (39) "Şimâlî Türklerinde Terakki Eserleri". (9 Kânunusani 1329). Türk Yurdu, IV(9), 1136.
- (40) "Türk Aleminde Fikir ve Sanat Hareketleri". (Ağustos 1926). Türk Yurdu, IV(20), 184-197.
- (41) "Türk ve Tatar Heyeti". (31 Kânunuevvel 1331). Türk Yurdu, IX(100), 2884-2886.
- (42) "Türkistan ve Sibiryâ Türklerinin Askerliği". (18 Ağustos 1332). Türk Yurdu, X(116), 3142.
- (43) "Türkistan'da Askerlik". (27 Teşrinievvel 1332). Türk Yurdu, XI(121), 3224.
- (44) "Türkiye Haricindeki Türklerde". (7 Nisan 1332). Türk Yurdu, X(107), 2996-2997.

Sonuç Yerine

Osmanlı Devleti'nin yıkılış sürecinin en önemli safhalarından birisi olan II. Meşrutiyet döneminin getirdiği özgür ortam basın hayatını epeyce canlandırmıştır. Bu hareketli dönemde içerik bakımından pek çok fikir ve ideolojiyi savunan gazete ve dergiler yayımlanmıştır. Siyasi alanda İttihat ve Terakki ile Hürriyet ve İtilaf grupları arasında ciddi bir çekişme bulunmaktadır. Sosyal alanda ise üç grup fikirleriyle temayüz etmiş ve kamuoyunun dikkatini toplamıştır. Bunlar; Osmanlılık, İslamcılık ve Türkçülük fikir akımlarıdır. Bu üç gruptan Türkçülük fikrini savunanların kamuoyuna hitap ettikleri yayın araçlarından öne çıkanı Türk Yurdu dergisidir.

Yayınlarında Türkçülük düşüncesini savunan ve bu çalışmanın da esas konusunu oluşturan Türk Yurdu dergisi, 31 Ağustos 1911 tarihinde kurulan Türk Yurdu Cemiyeti'nin resmî yayın organıydı. Ancak bu cemiyet, kuruluşu Türk Ocakları ile aynı döneme rastladığı için etkili olamamış, tüm üyeleri Türk Ocaklarına geçmiştir. Böylelikle Türk Yurdu dergisi de Türk Ocaklarının resmî bir yayın organı hâlini almıştır. Amacı, "Türklüğe hizmet etmek ve Türklere faide dokundurmak" olarak belirlenen derginin, (Üstel, 2010, s.42-43) günümüze dek ulaşan uzun soluklu bir yayın hayatı vardır.

Bu yayın hayatının ilk devresinde (1911-1918), Türkçülük düşüncesinin önemli figürleri arasında yer alan Mehmet Emin Bey, Ahmet Hikmet Bey, Sadri Maksudi (Arsal), Ahmet Agayef (Ağaoğlu) ve Yusuf Akçura gibi isimler yazılarıyla dergiye katkı sağlamışlardır. Öte yandan bu 7 senelik süre Dış Türklerle ilgili haber ve makalelerin yoğunluk kazandığı bir dönem olarak dikkat çekmektedir. Mevcut dergi sayılarındaki Dış Türklerle ilgili yayımlanan makale ve haberler tarandığında 34 makale ve 31 habere ulaşılmıştır.

Türk Yurdu'nun ikinci devresinde (1924-1931) ise, dergi Ankara'da yayınlanmaya başlamıştır. Bu dönemde derginin idareciliklerini Nihat Bey, Cemil Behçet, Enver Bey, Ferit Celal ve İzzet Ulvi gibi isimler üstlenmiştir. 1928 Ağustosuna gelindiğinde derginin görünümü değiştirilmiştir. 1924 yılında kamu yararına çalışan bir dernek statüsüne getirilen Türk Ocaklarının iç ve dış bazı nedenlerle 10 Nisan 1931'de kapatılmasının ardından, Türk Yurdu dergisi de belli bir süre yayın hayatına ara vermek durumunda kalmıştır. 7 yıllık bir dönemi kapsayan bu sürede de Türk Yurdu dergisinde Dış Türklerle ilgili yayımlanan haberlerin azınlıkta kalması oldukça dikkat çekicidir. Nitekim bu dönemde yayımlanan sayılarda 13 haber ve 34 makale tespit edilmiştir. Özellikle bu dönemde derginin batıda yer alan çağdaş uygarlık düzeyine önce ulaşma, sonra da üstüne çıkma hedefini benimseyen Mustafa Kemal Paşa ile aynı amaca odaklandığını söylemek mümkündür. Bu nedenle, dergi Cumhuriyet döneminde yapılan inkılapların halka ulaşmasında ve yerleşmesinde, Türk milletinin çağdaşlaşma projesinde önemli bir görev üstlenmeye başlamıştır. Ayrıca Cumhuriyetin ilanından sonra Dış Türklerle ilgili yayımlanan haber ve yazıların gittikçe azaldığı görülmektedir. Bunun da dış politikada benimsenen yeni ilkelerden kaynaklanmış olması muhtemeldir.

KAYNAKÇA

- Akçura, Y. (1990). *Türkçülük ve Dış Türkler*. İstanbul: Toker Yayınları.
- Arai, M. (1996). Devlet ve Toplum Arasında Türk Yurdu Dergisine Yeni Bir Yaklaşım". (K. Kahraman, Dü.) *Türk Yurdu*. Eylül Sayısı.
- Ayer, İ. (1995). "*Türk Yurdu*" Dergisinin 1924-1970 Yılları Arasında Çıkan Sayılarında Türkiye Dışındaki Türkler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Basın: Tanzimat ve Meşrutiyet Dergileri. (1985). *Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, I, 117-133. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dergi. (1977). *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler, İsimler, Eserler, Terimler)*, II, 246-249. İstanbul.
- Encyclopaedia Britannica. (2022). *Abdülhamid II: Ottoman Sultan*. 15.10.2022, <https://www.britannica.com/biography/Abdulhamid-II>
- Ertunç, A. C. (2010). *Cumhuriyetin Tarihi*. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Fesch, P. (2021). *Abdülhamid'in Son Günlerinde İstanbul*. (E. Üyepazarcı, Dzl.) İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- İnuğur, M. N. (2005). *Basın ve Yayın Tarihi*. İstanbul: Der Yayınları.
- İskit, S. (1943). *Türkiye'de Matbuat İdareleri ve Politikaları*. Ankara: Başvekâlet Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü Yayınları.
- Karaer, İ. (2011). *Türk Yurdu Dergisi Sahibi, Mes'ul Müdürleri, Genel Yayın Müdürleri ve Dergi Yönetiminde Görev Alanlar (1911-2010)*. 10.10.2022, <https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=1342> adresinden alındı
- Karaer, İ. (2016). İlk Dönem Türk Yurdu'nda Dış Türkler ve Türkçülük (1911-1918). VI. Bölüm. *Türk Yurdu Dergisi* (308). <https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=2687>.
- Müderrişoğlu, A. (1994). Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. (13).
- Özçelik, T. (2021). Türk Basın Tarihinde Sırat-ı Müstakim/Sebilürreşad. *Sırat-ı Müstakim/Sebilürreşad Dergisi ve Mehmet Akif Ersoy* (s. 11-30). Kocaeli: Gölcük Belediyesi.
- Özkan, A. (2008). Millet-Milliyetçilik-Millî Tarih Bağlamında Türk Yurdu Dergisi'nde Millî Tarih Oluşturma Çabaları (1911-1918). *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. (37).
- Tokgöz, A. İ. (2012). *Matbuat Hatıralarım (1888-1914)*. (A. Kabacalı, Dü.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Toprak, Z. (1984). *Fikir Dergiciliğinin Yüz Yılı. Türkiye'de Dergiler-Ansiklopediler (1849-1984)*. İstanbul: Gelişim Yayınları.
- Tuncer, H. (1990). *Türk Yurdu Üzerine Bir İnceleme*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Tuncer, H. (1993). *Türk Yurdu Bibliyografyası (1911-1992)*. İzmir: Akademi Kitabevi.
- Tuncer, H. (2002). *Türk Yurdu Bibliyografyası (1911-2001)*. Ankara: Türk Yurdu Yayınları.
- Tuncer, H. (2012). *Türk Yurdu. DİA*.

Türk Yurdu maddesi. (2021, Mayıs 19). Ekim 15, 2022 tarihinde Atatürk Ansiklopedisi:
<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/turk-yurdu/> adresinden alındı

Üstel, F. (2010). *İmparatorluktan Ulus Devlete Türk Milliyetçiliği: Türk Ocakları*. İstanbul:
İletişim Yayınları.

Yurdürün, A. T. (1994). *Yayın Tarihimizde Türk Yurdu Dergisi ve Derginin Dil Konulu Makalelerin İçerik Analizi (1928-1931)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul:
İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.